

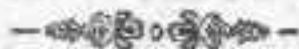
συγκαταβάσης εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ ὁ Κ. Φαραδαῖος, ἐγκαθίδρυσις τῶν διὰ τὸ ἐπιόν ἀκαδημαϊκὸν ἔ-
 ὅστις αἰσχύνηται ὅπως οὖν ἐτι κατεδέχθη νὰ γράψῃ περὶ αὐτῶν, καὶ ἄλλα σοφὰ σώματα, ὅσα οὐδ' ἐξέτα-
 σαν οὐδ' εἶπον τίποτε, ὅλοι ἀνακράζουσιν ὁμοφώνως
 διὰ τοῦ Κ. Φουκῶ. «Ὡς ἀνέλτοι πρέπει ν' ἀποπει-
 ρθῶσιν ὅλοι ὅσοι δὲν πεισθῶσιν ὑπὸ τῆς εὐφυοῦς αὐτῆς
 ἀναλύσεως . . . »

«Ὡς προτέξωμεν, διότι οἱ ὁπαδοὶ τῶν ἀκριβῶν ἐ-
 πιστημῶν κινδυνεύουσι νὰ γίνωσιν, ὅσον ἡ ἐποχὴ ἐ-
 πιδέχεται, οἱ ἱεροκριταὶ τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἀπο-
 περατῶν τὸν λόγον ἐπανέρχομαι προθύμως εἰς τὴν
 ιδέαν ἀρ' ἧς ἠρξάμην. Αἱ ἐνδοξαὶ ἐπιτίμει, ὡς ἐκα-
 στος σέβεται, καὶ ἐγὼ ὑπὲρ πάντα ἄλλον, πρέπει νὰ
 προσέχωσιν ὀλίγον εἰς ἐαυτάς· διότι ἡ ἀπόλυτος ἐ-
 ξουσία θορυβεῖ τὴν κεφαλὴν, καὶ οἱ σοφοὶ ἡμῶν ὅπως
 οὖν ἀπόλυτον ἀξιούσι τὴν ἐξουσίαν. Ἄν παρὰ συρ-
 θῶσιν εἰς κατάρχεσιν αὐτῆς, ἂν ἐπὶ τῇ πεποιθήσει
 ὅτι κέκτηνται τὴν ὀριστικὴν ἐξηγήσιν τοῦ ὁρατοῦ κόσ-
 μου, ἀρνῶνται πᾶσαν ἐρευνᾶν ἐπὶ παντὸς νέου φαι-
 νομένου, μὴ εὐκόλως ἐνταττομένου εἰς τὰς ἐξηγήσεις
 αὐτῶν, διακινδυνεύουσιν οὕτω καὶ τὴν ἐννομον αὐτῶν
 δύναμιν· διότι τὰ φαινόμενα εἰσὶν ἰσχυρότερα τῶν ἀ-
 καδημαϊκῶν, καὶ ἀπωθούμενα, καὶ ἀρνούμενα, καὶ χλευ-
 αζόμενα, οὐχ ἥτιον ὑπάρχουσι, καὶ μετὰ πεισμονῆς
 ἀπαιτοῦσι τὴν θέσιν αὐτῶν εἰς τὸν ἥλιον. Ἡ περὶ
 ἀπαραδέκτου ἐνστάτις δὲν τ' ἀναχαιτίζει, οὐδὲ τὰ
 καταστρέφουσιν ἐμπαθεῖς κρίσεις καὶ κεναὶ ἀνασκευαί.

Ταῦτα ἐπεθύμουν νὰ εἰπῶ. Περὶ τῶν ἐπιλοίπων
 ὀλίγον μοι μέλλει. Ἀδικερῶς ἂν αἱ τράπεζαι στρέ-
 φωνται καὶ ἂν αἱ τράπεζαι ὑπακούωσιν· ἀλλὰ θέλω
 οὐδεμίαν τυραννίαν νὰ μὴ πνίγῃ οὐδεμίαν ἀλήθειαν,
 εἴα δὴ πῦρ καὶ ἂν εἴναι. Πολεμῶ τὰς συνοπτικὰς ἀ-
 πορίσεις, καὶ διὰ τῶν ἀσθενῶν μου δυνάμεων θέλω
 νὰ σώζω τὸ ἐπ' ἐμοὶ ὅσον ἐπιτέτραπται ἡμῖν μέρος
 ἐλευθερίας, τὴν ἐλευθερίαν τῆς διανοίας ἐν τῇ ἐπι-
 στήμῃ. Τοῦτο καὶ μόνον τὸ αἶσθημα μετέβαλε δι'
 ἐμὲ εἰς καθήκον, ὅτι κατ' ἀρχὰς μοι ἦτον ἀπλή δια-
 σκέδασις. Αἱ ἐκθέσεις τοῦ Κ. Φουκῶ μοι ἐδειξν τὴν
 ἠθικὴν, τὴν φιλοσοφικὴν, καὶ τὴν κυρίως σπουδαίαν
 φάσιν τῆς συζητήσεως. Ἄλλως δὲν ἤθελον καταβῆ
 εἰς αὐτήν· διότι ἕκαστος τὸ ἔργον του, καὶ τὸ ἑμὸν
 περιστρέφεται εἰς σπουδὰς πάντη ἀλλοτρίας.

13 Αὐγούστου 1853.

Α. Γασπαρίνος.

ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΣΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ

ΤΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΕΙΟΥ.

—ο—

Τῇ 20 Σεπτεμβρίου, περὶ τὴν 11 ὥραν π. μ.,
 ἐγένετο, ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἡ πανηγυρικὴ

τοῦ ἀρχῶν τοῦ ἀνωτάτου τούτου ἐκπαιδευτικοῦ
 καταστήματος, ἦτοι τοῦ πρυτάνεως Κ. Ν. Κω-
 στη, τῶν κοσμητόρων τῶν τεσσάρων σχολῶν
 καὶ τῶν νέων μελῶν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγ-
 κλήτου.

Κατὰ τὸ ἔθος ὁ τοῦ προηγουμένου ἔτους
 πρύτανις ἔδωκε λόγον τῶν τε πράξεων αὐτοῦ
 καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Πανεπιστημίου ἐν
 γένει, καταδείξας τὴν εἰς πολλὰ γενομένην πρό-
 οδον· μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Κ. Ν. Κωστής ἀνέγνω
 ἔκθεσιν περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν
 ὑγείαν καὶ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων.

Λυπούμεθα διότι δὲν δυνάμεθα ἀπὸ τοῦδε νὰ
 διακοινώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν τὸν
 λόγον τοῦ Κ. Π. Ἀργυροπούλου· εὐχαρίστως
 δὲ καταχωρίζομεν τὴν πραγματείαν τοῦ νέου
 πρυτάνεως.

Κύριοι!

Ἀναδεχόμενος σήμερον τὰ σπουδαιότατα τοῦ πρυ-
 τάνεως καθήκοντα, ὁμολογῶ ὑμῖν χάριτας, ἀξιοτί-
 μοι συναδελφοί, διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ ἀγαθὴν ὑμῶν διά-
 θεσιν, εὐγνωμονῶ δὲ τὰ μέγιστα πρὸς τὸν σεβαστὸν
 ἡμῶν Ἀνακτα, ὅστις κηδύκεται ἵνα μοι ἐπιτρέψῃ τὴν
 κατὰ τὸ νῦν ἀρχόμενον ἀκαδημαϊκὸν ἔτος διοίκειν
 τοῦ Πανεπιστημίου. Καὶ παρὰ μὲν τοῦ ἀξιοτίμου
 καὶ εὐφραδοῦς προκατόχου μου ἠκούσατε ἄσμενοι,
 τὴν γενομένην πρόοδον ὑπὸ τὴν συνετὴν αὐτοῦ διοί-
 κησιν ἐν τῷ Πανελληνίῳ τούτῳ καθιδρύματι, ἐπι-
 καλοῦμαι δὲ καὶ αὐτὸς τὴν ἐπιεικὴ ὑμῶν ἀκρόασιν
 ἐπὶ τὰ ρηθησόμενα.

Ὁ Ἕλλην, ἅμα ἐλευθερωθεὶς τοῦ βερβαρικοῦ ζυ-
 γοῦ, κατενόησεν ὅτι τὸ ἐν στενοῖς ὁρίοις περιληφθὲν
 (ὡς μὴ ὥς εἶπεν!) Ἑλληνικὸν Κράτος, ἀδύνατον ἦν ἄλ-
 λως ἐπεκτείνειν ἐφ' ἀπάσης τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς τὴν
 εὐεργετικὴν αὐτοῦ ἐπενέργειαν εἰμὴ διὰ τῆς πα-
 ρείας καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν φώτων. Πρὸς τὸν ἐ-
 θνωφελῆ δὲ τοῦτον σκοπὸν ἔκρινε συντελεστικώ-
 τετον τὴν ἰδρυσιν Πανεπιστημίου ἑλληνικοῦ καὶ
 τὴν κρίσιν ταύτην ἀμέσως παρηκολούθησε καὶ ἡ
 πράξις. Οἱ δὲ ὁμογενεῖς πάντες προεθυμώθησαν ἐξ
 ἑλληνικῆς τῷ ὄντι φιλοτιμίας ἵνα συνδράμωσιν εἰς
 τὴν ἰδρυσιν τοῦ ἀξιοπρεποῦς τούτου ναοῦ τῶν Μου-
 σῶν, ὅστις κατέστη, οὕτως εἰπεῖν, κοινὴ τοῦ ἑλλη-
 νισμοῦ φωτοδόλος ἐστία, ἐξ ἧς μέλλουσι μετ' ὀλίγον
 νὰ διαχυθῶσιν ἐφ' ὅλην τὴν Ἀνατολὴν αἱ ζωοποιαὶ
 τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἀκτείνες. Δόξα
 λοιπὸν καὶ τιμὴ εἰς τοὺς στήσαντας τὴν εὐρυθέμελλον
 καὶ ὑψάντυνα ταύτην τῆς διανοίας γέφυραν, καθ' ἣν
 μέλλουσι νὰ διαβῶσιν, οὐχὶ ὡς πάλαι ποτὲ ἐπὶ τῆς ἑλ-
 λησποντείου ἐκείνης, ἐνοπλὰ στίφη βαρβάρων εἰς ὑπο-
 δοῦλωσιν ἐλευθέρων λαῶν, ἀλλὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτι-
 σμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας εἰς τοὺς κρείττους τῆς πα-
 ρείας τύχης ἀξίους λαοὺς τῆς Ἀσίας. Ταῦτα λέγων

δὲν φοβοῦμαι μή τις μὲ κατακρίνῃ ὡς τιράστιά τινα καὶ ἀκτόρθωτα ὑπερκόμπως φοιτᾶζοντα, οὐχί· διότι ἡ μέχρι τοῦδε ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ καρποὶ τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου ἐπαλπίζουσιν ἡμᾶς εὐλόγως εἰς τὸ μέλλον περὶ πολλῶν πλειόνων καὶ κρείττονων, καὶ ὁραιοτέρων· ἐπειδὴ καὶ ἱερεῖς πεπαιδευμένοι, καὶ φιλολόγοι προσηκόντως συγκεκροτημένοι, καὶ νομικοὶ καὶ ἱατροὶ ἐπιστήμονες οὐκ ὀλίγοι ἐξῆλθον τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, καὶ πολλαχοῦ τῆς ἐλευθέρου καὶ δούλης Ἑλλάδος διασπαρέντες συντελοῦσι θυμωσίως πρὸς μετάδοσιν τῶν ἀγαθῶν τῆς παιδείας καὶ διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ. Παραλείπων δὲ ἄλλοις πολλοῖς ἐμοῦ ἱκανοτέρους τὴν ἀπαρίθμησην τῶν ἀγαθῶν, ὧν ὁ πολιτισμὸς γίνεται πρόξενος τῇ ἀνθρωπότητι, ἔρχομαι ν' ἀναφέρω μόνον ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ὠφελειῶν, ἃς οὗτος παρέχει εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν υἰαίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει κοινωνικὸς· διὸ ὅσον ἂν προχωρήσωμεν πρὸς τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς ὑπαρξέως αὐτοῦ, εὐρίσκομεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὅτι αἰετοῦς διετέλεσε ζῶν ἐν κοινωνίᾳ μᾶλλον ἢ ἥττον πεπολιτισμένη καὶ οὐδέποτε ἐντελὴς ἀπομονωμένος· οἱ δὲ εὐρίθιντες ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἦσαν ἄτομά τινα ἐγκαταλειμμένα ἐκ περιστάσεως ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν, οὐδέποτε ὁμῶς μέγας ἀριθμὸς ἀνθρώπων, ὅπερ ἔπρεπε βεβαίως νὰ συμβῇ, ἂν ὁ μονήρης βίος ἦτο φυσικὸς τῷ ἀνθρώπῳ, ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἐπὶ τῶν λοιπῶν ζώων, καὶ μάλιστα τῶν κατ' ἐξοχὴν ἀγρίων, ὧν τὸ μονοδίκαιον ἀποτελεῖ τὸν φυσικὸν τῆς ζωῆς αὐτῶν χαρακτῆρα.

Τὸ δὲ φύσει κοινωνικὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀποδεικνύουσι καὶ πολλὰ τῆς τε ὑλικῆς καὶ πνευματικῆς φύσεως αὐτοῦ ιδιότητες· διότι οὐδὲν τῶν ζώων γεννᾶται τοσοῦτον ἀσθενὲς καὶ ἀλλοτρίως βοηθείας πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ δεόμενον, ὅσον ὁ ἄνθρωπος. Οὐδενὸς δὲ τούτων τὸ πρόσωπον ἔχει τοιαύτην κατασκευὴν ὥστε νὰ χρησιμεύῃ ὡς κάτοπτρον τῆς ψυχῆς δεικνύον τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ τὰ ποικίλα αἰσθήματα, τὰς διαφόρους παθήσεις καὶ διαθέσεις αὐτῆς. Προσέτι οὐδὲν τῶν ζώων ἔχει γλῶσσαν τόσον εὐκαμπτον καὶ εὐκίνητον, ἐπομένως δ' ἐπιτηδεύειν εἰς δι-ἀρθρωσιν τῆς φωνῆς καὶ παραγωγὴν ποικιλωτάτων φθόγγων, δι' ὧν ἀνακοινοῖ τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ πᾶσαν ἐννοιαν καὶ χρεῖαν καὶ προσφέρει τὴν παρ' ἑαυτοῦ, ἢ αἰτεῖται τὴν παρ' ἐλείνων συνδρομὴν καὶ βοήθειαν καὶ τέλος οὐδὲν τούτων ἔχει τὴν ἐμφαντον ὁρμὴν τόσον περιορισμένην ὅσον ὁ ἄνθρωπος, οὐδ' ἐπομένως τοιαύτην χρεῖαν τῆς παρὰ τῶν ἄλλων διδασκαλίας εἰς γνῶσιν τῶν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ὠφελούντων ἢ βλαπτόντων. Ἐκ τούτων ἄρα καὶ ἄλλων λόγων, οὓς συντομίας χάριν, παραλείπομεν, καταφαίνεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει κοινωνικὸς, καὶ διὰ τὰς ποικίλας αὐτοῦ φυσικὰς τε καὶ ἠθικὰς χρεῖας, ἀνάγκη νὰ ζῇ ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τῶν ὁμοίων αὐτοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος, ἀσθενέστατον τῶν ζώων ἐν τῇ μονώσει αὐτοῦ, γίνεται ἀήττητος ἐν τῇ μετὰ τῶν ὁμοίων κοινωνίᾳ. Οὐδεμίαν δὲ ἀμφισβηλία, ὅτι ἡ δύναμις τοῦ

ἀνθρώπου αὐξάνεται κατὰ λόγον τῆς μετ' ἀλλήλων ἐνεργείας, καὶ ἡ συνδρομὴ τῶν δυνάμεων ἀποτελεῖ ὅ,τι περιστότεροι ἀγῶνες ἐκάστου κατ' ἰδίαν ἀδυνατοῦσι ν' ἀποτελέσωσι. Τὴν δὲ τοιαύτην τῶν δυνάμεων συνδρομὴν παράγει ὁ κοινωνικὸς βίος, παρέχων ἐκάστῳ τὰς δυνάμεις πάντων, τῷ ἀδυνάτῳ δηλονότι τὴν ῥώμην τοῦ ἰσχυροῦ, τῇ ἀσθενεὶ νηπιότητι καὶ τῷ ἐκνευρισμένῳ γέρας τὴν σύμπραξιν τῆς ὠρίμου ἡλικίας, τῇ δὲ χάριτι τῆς γυναικὸς συζευγνύων τὴν τοῦ ἀνδρὸς δραστηριότητα. Ναι, ὁ κοινωνικὸς βίος συνάπτει, οὕτως εἰπεῖν, καὶ τοὺς ζῶντας μετὰ τῶν νεκρῶν, καὶ στερεωθεὶς ἀπαξ διατηρεῖ τὴν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν παραδόσει πᾶσαν γνῶσιν ὠφέλιμον τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ χρόνος πολλάκις φέρει εἰς λήθην τὰ ὀνόματα τῶν ἐνεργούντων προσώπων, τὰ πράγματα ὁμῶς εἰς αἶδι διαμένουσιν, ὥστε εὐλόγως τὸ ἀνθρωπίνον γένος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐν μόνον ἄτομον αἰδίων καὶ ἀδιαλείπτως προσκτώμενον νέας δυνάμεις ἢ διηνεκῶς τελειοποιούμενον ἐν τῇ διαδοχῇ τῶν αἰώνων. Ἀναντιρρήτον λοιπὸν ὅτι αἱ τε φυσικαὶ καὶ ἠθικαὶ δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου ἀναπτύσσονται καὶ γίνονται τελειότεραι ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ. Πρὸς τούτοις καὶ αὐτὴ ἡ φυσικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀδύνατον νὰ διατηρηθῇ, κατὰ τὴν πρώτην μάλιστα ἀρχὴν αὐτῆς ἀνευ τῆς κοινωνίας, ἐν ἣ εὐρίσκει τὴν ἀπαιτουμένην ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν. Ἀλλ' ἐξετάσωμεν ἤδη λεπτομερέστερον τὴν ἐπὶ τῆς φυσικῆς ζωῆς δύναμιν τῆς κοινωνίας.

Ἡ γῆ ἐν τῇ ἀρχικῇ καὶ καθ' αὐτὸ φυσικῇ αὐτῆς καταστάσει οὐδόλως παρέχει τὰ πρὸς ὑπαρξιν τοῦ ἀνθρώπου ἀναγκαῖα. Τοῦναντίον δὲ μάλιστα τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως φαίνονται τότε δυσμενῶς μᾶλλον διακείμενα πρὸς τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ· διότι τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἐνθεν μὲν κατακλύζουσιν ὕδατα, μήπω περικλεισθέντα ἐν κοίτῃ μᾶλλον ἢ ἥττον στενῇ καὶ διευκολυνούσῃ τὴν ῥοὴν αὐτῶν, συνιστώντα δὲ εἰς φθοροποιὰ καὶ πλήρη μiasμάτων· ἐνθεν δὲ καλύπτουσιν ἐρημοὶ ἀμμόδεις καὶ ἡλιοκαεῖς, ἢ πέτραι τραχεῖαι καὶ βράχοι ἀπότομοι, ἢ ὀχλοὶ ἀπέραντα δένδρων ἀγρίων καὶ φυτῶν παρασίτων πλήρη ἀνημέρων θηρίων καὶ ἰοφόλων ἐρπετῶν.

Καὶ αὐτὴ ἡ ἀτμοσφαῖρα, μεμολυσμένη ὑπὸ ποικίλων δηλητηρίων ἐξατμίσεων, περιέχει ἐν ἑαυτῇ μυρία θανάτου σπέρματα, τοσοῦτω ἐπικινδυνώτερα, ὅσα ὑπάρχουσιν ἀφ' ἑνὸς καὶ ὁμοῖα τοῖς ἀοράτοις ἐκείνοις πονηραῖς πνεύμασιν, ἀπὸ τῆς δεισιδαιμονίας κατῳκίζεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ (α).

Διὰ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ὁμῶς δραστηριότητος τὰ εἰς ἀπεξηράνθησαν, αἱ ποταμοὶ περιορίσθησαν ἐν ταῖς κοίταις αὐτῶν, καὶ τὰ ὕδατα συνήχθησαν, πάν-

(α) Ἐκ τῆς ἱστορίας μαθηθῶμεν ὅτι τοιαύτη τις ἦν ἡ κατάστασις τῶν πλείστων μερῶν τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν νῦν εὐκρασιεστάτων καὶ ἐπιτηδαιοτάτων πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν, ὡς τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας κτλ. Οὕτω δὲ ἔχουσα εὐρίθη σχεδὸν καὶ ἡ πᾶσα ἡ Ἀμερικὴ, πλὴν τῆς Περουβίας καὶ τοῦ Μεξικοῦ, ὅπου ὁ πολιτισμὸς ἦν ὁπωσοῦν ἀνεπτυγμένος.

τα δὲ ταῦτα ὑποταγέμενα, ὡς εἰπεῖν, αὐτῷ ἐγένοντο χρήσιμα εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἀλλὰ καὶ πολλὰ εἶδη ὀρεσιδίων καὶ ἀτιθάσπων θηρίων ἐξηλείφθησαν ἀπὸ τῆς γῆς ἢ τοῦλάχιστον περιωρίσθησαν, τούναντίον δὲ ἐπολλαπλασιάσθησαν τὰ εἶδη τῶν ζώων τῶν χρησίμων τῇ ἀνθρωπότητι, τῶν δὲ φυτῶν ἐκαλλιεργήθησαν καὶ ἐπληθύνθησαν τὰ χρήσιμα πρὸς τροφήν καὶ πλήρωσιν τῶν χρειῶν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τέλος διὰ τῆς δραστηριότητος αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος διέσχισε τὰ σπλάγγνα τῆς γῆς καὶ προσεγγικὼν τὰ μέταλλα κατεσκεύαζε πολύτιμα ὄργανα, δι' ὧν ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐπολλαπλασιάσθησαν.

Ἀλλ' ἡ γῆ μεταβάλλεται οὕτως καὶ βελτιοῦται ἐφ' ὅσον διατηρεῖται ὁ κοινωνικὸς βίος καὶ ὁ πολιτισμὸς. τούτων δὲ παρακμασάντων ἡ καὶ ὅλως ἐκλιπόντων, μεταπίπτει ταχέως καὶ αὐτὴ εἰς τὴν ἀγρίαν ἐκείνην μορφήν, εἰς ἣν εὗρίσκετο πρότερον. Ὅθεν καὶ αὐταὶ αἱ ἀσθενέστεραι κατὰ τὸν πολιτισμὸν μεταβολαὶ καὶ παλινδρομαὶ γίνονται κατὰδηλοὶ εἰς τὸν προσεκτικὸν περιηγητὴν ἐκ μόνης τῆς ὁψείας τοῦ τόπου (α).

Ὅτι δὲ ὁ ἄνθρωπος δύναται ὡσαύτως διὰ τῆς καλλιεργείας καὶ τῆς θερμοκρασίαν τῆς χώρας νὰ μεταβάλῃ καὶ ἐπιτηδεύει πρὸς τὴν ὑγίαν αὐτοῦ νὰ καταστήσῃ, ἀποδείκνυται ἐξ ἄλλων τε πολλῶν καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς.

Ἐκ τινῶν χωρίων τοῦ Ὀρατίου καὶ τοῦ Ἰουδενάλιου μαθητόμεν, ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὁ Τίβερις ἐπήγνυτο ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, ὅπερ νῦν διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀπεράντων τῆς Γερμανίας δασῶν καὶ τῆς καλλιεργείας τῆς περὶ τὴν Ῥώμην χώρας οὐδέποτε συμβαίνει. Ἐκ δὲ τῆς παρὰ Διοδώρου τῷ Σικελιώτῃ περιγραφῆς τοῦ κλίματος τῆς Γαλατίας, συνάγεται ὅτι ἡ θερμοκρασία τῆς χώρας ταύτης τὰ μάλιστα ἐβελετιώθη ὡς καὶ ἡ τῶν παρακειμένων αὐτῇ χωρῶν τῆς Γερμανίας, τῆς Ἰσπανίας καὶ καθόλου τῆς βορείου Εὐρώπης, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος. Αὐτὸ τοῦτο συνέβη καὶ ἐν τῇ βορείᾳ Ἀμερικῇ ὥστε ἡ ἀμπελος καλύπτει σήμερον τὰς χώρας, ἀφ' ὧν ἄλλοτε ἀφιλοξένως ἀπωθεῖτο.

Ἀλλὰ τίς ἡρεία τοῦ ζητεῖν παραδείγματα ἀλλότρια καὶ μακρὰν ἡμῶν, ἐν ᾧ τοιοῦτο παρέχει αὐτὴ ἡ πόλις ἐν ᾗ ζῶμεν; διότι κατὰ τὴν ἀκμὴν αὐτῆς, ὅτε δηλαδὴ αἱ πολυάνθρωποι Ἀθηναῖοι ἐθεωροῦντο ὡς ἐστία τοῦ πολιτισμοῦ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης, ἱστορεῖται ὁ Πλάτων διδάσκων τὰς ὑψη-

λὰς αὐτοῦ περὶ τοῦ ὄντος θεωρίας ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφὴ τῶν δένδρων σκιάν. Παρὰ δὲ τὸν Ἰλισσὸν ἤκούοντο αἱ ἀπδόνες, ἐνούσαι τὰ ἐμμελῆ αὐτῶν ἄσματα τῷ ἠδαιψιθυρισμῷ τοῦ ἡρέμα κατερχομένου βέλους, ὅπου σήμερον μόνον δύσχοι φθόγγοι τελματιαίων σειρήνων ἐνοχλοῦσι τὰς ἀκοὰς τοῦ περιηγητοῦ, ἐκπληττομένου διὰ τὴν μεταβολήν. Ἐν ᾧ δὲ εἰς τὰς σελίδας τῶν ἀττικῶν ποιητῶν καὶ πεζογράφων εὗρίσκομεν ζωηροτάτην εἰκόνα τῶν καλλόνων τῆς πόλεως, βλέπομεν αὐτὴν φεῦ! φθειρομένην βαθμηδὸν ὑπὸ τῆς ἀλληλοδιαδόχου εἰσβολῆς διαφόρων ἐθνῶν βαρβάρων, ὧν βαρβαριότητες καὶ ὀλεθριώτατοι ἐγένοντο οἱ τελευταῖοι αὐτῆς δορυκτότεροι, διότι ὑπὸ τούτων, σκοπούντων μόνον νὰ κορέσωσι τὴν ἐαυτῶν ἀπληστίαν, οἱ ἀγροὶ τῆς Ἀττικῆς βαθμηδὸν ἠρημούντο, αἱ πηγαὶ ἀπεξηραίνοντο, νόσοι δὲ ποικίλαι αὐτὴν καταμαστίζουσιν ἡλάττουν τοὺς κατοίκους αὐτῆς, ἕως οὗ τέλος κατέστησαν αἱ Ἀθηναῖοι, ἡ λαμπρὰ αὕτη μητρόπολις τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, πολίχνιον ἄθλιον. Ἀλλὰ, χάρις τῇ ἀνδρίᾳ τῶν Ἑλλήνων, ὧν τὴν ὑπομονὴν κατέστησαν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω τὰ μακρὰ παθήματα, ἀπολλαγεῖσαι τοῦ βαρβαρικοῦ ζυγοῦ ἤρξαντο πάλιν ἀναλαμβάνειν τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν καλλονήν, καὶ τὸ πρῶτον νοσῶδες γενόμενον κλίμα αὐτῶν συμεταβάλλεσθαι ἐπὶ τὸ ὑγιεινότερον.

Ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ κοινωνία καὶ ὁ πολιτισμὸς ἀσφαλίξει καὶ καθίστησιν εὐχερεστέραν καὶ εὐδαιμονεστέραν τὴν φυσικὴν τοῦ ἀνθρώπου ζωὴν, συντελεῖ οὐχ ἥττον καὶ εἰς ἀνάπτυξιν καὶ βελτίωσιν τῆς πνευματικῆς, ἥτις πολλαχοῦ πάλιν φαίνεται ἐπανεργούσα ἐπ' ἐκείνης. Καὶ τῷ ὄντι ἡ ἀσκήσις τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, ἣν τινες ἐθεώρησαν ὡς ἐπιβλαβὴ τῇ ὑγείᾳ καὶ ζωῇ τοῦ ἀνθρώπου, πλανηθέντες ἐξ ὀλίγων παραδειγμάτων, εὗρίσκεται, προσηκόντως γινομένη, συντελεστικὴ καὶ ὠφέλιμος· διότι ἡ μὲν ζωὴ διατηρεῖται, ἐνδυναμοῦται καὶ παρατείνεται διὰ τῆς ἐνεργείας ἀπάντων τῶν ὀργάνων· ἐπειδὴ δὲ τοῦ ἐγκεφάλου μόνου ἡ διηνεκὴς ἐνέργεια εἶναι τὰ μάλιστα ἀναγκαῖα πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς, διὰ τοῦτο ἡ ἀσκήσις αὐτοῦ τε καὶ τῆς δι' αὐτοῦ ἐνεργοῦσας διανοητικῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἐπίσης ἀναγκαῖα, ὡς ἡ ἀσκήσις τῶν μυῶν καὶ τοῦ σώματος καθόλου. Συμφώνως δὲ τοῖς λεγομένοις καὶ ἐναντίον τῆς φωνασκίας τινῶν, ἀπεδείχθη ὅτι ἡ πιθανὴ ζωὴ τῶν πεπαιδευμένων εἶναι μακροτέρα τῶν μὴ τυχόντων παιδείας (α).

Διότι κατὰ τὸν συγκριτικὸν πίνακα τοῦ Βρουνῶ περὶ τῆς πιθανῆς ἡλικίας τῶν διακριθέντων ἐν διαφόροις κλίμασι κατὰ τὴν περὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ γράμματα ἐνασχόλησιν, συνάγεται ὅτι οἱ πλείστοι

(α) Ἡ Αἴγυπτος αὐτόνομος τὸ πάλαι, καίτοι ἀτελῶς πεπολιτισμένη, ἦν ἐκ τῶν ὑγιεινότερων, εὐφόρων καὶ πολυανθρώπων χωρῶν τῆς ἀρχαιότητος, νῦν δὲ, δούλῃ τῇ ἀμαθείᾳ καὶ τῇ βαρβαρότητι, κατέστη χώρα νοσώδεστέρα. Καὶ αὐτὸς ὁ Νεῖλος, οὗτινος ἡ πλημμύρα ἄλλοτε, προσηκόντως διευθυνομένη, ἐθεράπευε τὸ ξηρὸν καὶ φύσει ἄγονον τῆς γῆς ταύτης, ἐγένετο κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἀμαθείας ἐνεκα τῶν κρατούντων, αἰτία τοῦ βροταλοιοῦ λοιμοῦ, ὅστις οὐ μόνον τὴν χώραν ταύτην κατερήμωσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν Εὐρώπην ἐπὶ πολλὰ συνεχῶς ἐτη κατεμάστιξεν, ὅλων χωρῶν τὸν παντελῆ ὀλεθρον ἐπενεγκών.

(α) Ἐλήφθησαν ὡς ἔτυχεν 152 πεπαιδευμένοι, ὧν τὸ ἥμισυ ἐκ τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, τὸ δὲ λοιπὸν ἐκ τῆς φιλολογικῆς, καὶ τὸ προῖόν τοῦ ἀθροίσματος τῶν ἐτῶν τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἦν 10,544, ὅπερ διαιρούμενον διὰ 152, παρέχει πηλίκον 69 ἔτη καὶ ὀλίγον τι πλέον τῶν δύο μηνῶν ὑπὲρ ἐκάστου.

των παιδιδευμένων ἐν τε τῇ ἀρχαιότητι καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἀφίκοντο εἰς βαθὺ γῆρας, μέλιστα δὲ τῶν ἀρχαίων οἱ ἐκ τῆς αἰρέσεως τῶν Στωϊκῶν καὶ τῆς τῶν Πυθαγορείων, τῶν διδασκόντων ἐν πᾶσι μετριότητα καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἡθικῆς δυνάμεως. Ὅθεν ἡ περὶ τὰς ἐπιστήμας ἐνασχόλησις, ἐξεταζομένη καθόλου καὶ οὐχὶ ἐπὶ τινῶν ἀτόμων καταχωρούμενων αὐτῇ, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πηγὴ ζωῆς καὶ ἡθικῆς τέρψεως. Αὕτη κωλύει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ πολλῶν σωματικῶν καταχρήσεων, ὑποτάσσει τῷ λόγῳ τὰς πολλάκις ἀλόγους ὁρμὰς καὶ ὁρμῆς, καὶ ἀποτρέπει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς μνησικακίης καὶ τῶν παθῶν, τῆς πηγῆς τασούτων ἐριδῶν καὶ ὀλέθρων· ἐξαίρουσα δ' αὐτὸν εἰς ἀνωτέραν διανοητικὴν σφάιρον, δεικνύει αὐτῷ τὰς ὑψηλότητας τῶν ἀληθειῶν, ὅσας ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ παντός ἀνεκάλυψε, καὶ παρέχει τὴν συνείδησιν τῆς ἡθικῆς ἑαυτοῦ ἀξίας καὶ τοῦ προορισμοῦ (α).

Καὶ διςχυρίσθησαν μὲν τινες ὅτι οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ ἀπονοῦσιν ἕνεκα τῆς ἀργίας ἢ ἐκνευρίζονται ἕνεκα τῶν καταχρήσεων· ἀλλ' ὁ ἰσχυρισμὸς αὗτος εἶναι ἡμαρτημένος, καθ' ὅσον ἡ ἀργία καὶ ἡ κατάρχησις δὲν εἶναι φυσικὰ τοῦ πολιτισμοῦ παρεπόμενα ἀλλ' ἐκτροπαὶ τοῦ ἀνθρώπου, φαινόμενα ὑπ' ἄλλην μορφήν καὶ παρὰ τοῖς ἀγρίοις λαοῖς, οἵτινες ποτὲ μὲν παραδίδονται εἰς πόνους ὑπερβολικοὺς καὶ ἀπκόπους, ποτὲ δὲ διάγουσιν ἐν πλήρει νωθρείᾳ. Ἀλλὰ παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσι καθίσταται σύγκριτος εὐχερესτέρα ἡ εὐκαιρία τῶν πόνων καὶ τῆς ἀναπαύσεως ὑπαμοιβῇ καὶ ἡ ἀποφυγὴ πάσης τῶν ζωτικῶν δυνάμεων καταχρήσεως, εὐχερესτέρα δὲ καὶ ἡ διατήρησις τῆς ὑγείας καὶ ἡ κατὰ τῶν νόσων βοή-

(α) Καθ' ὅσον διὰ τοῦ βαθμῶδ' ἐκτείνοντος πολιτισμοῦ πολλαπλασιάζονται τὰ αἷτια τῆς φυσικῆς βελτιώσεως, κατὰ ταυτοῦτον ἐλαττοῦνται τὰ τῆς φυσικῆς βλάβης καὶ κατεστραφῆς, ὡς ἰσχυρότερον ὑπάρχει ἀναντιρρήτως ὁ λιμός. Ὁ πληθυσμὸς τῶν ἀνθρώπων αὐξάνεται παταχῶς ἢ ἐλαττοῦται κατὰ λόγον τῶν μέσων τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, ἂν δὲ ἢ ἐκτάκτων μεταβολῶν τῆς ἀτμοσφαιρῆς ἀποτύχῃ ἐπὶ ἐν ἢ δύο ἐτη ἢ συγχρομῇ τῶν ἀγρονομικῶν καρπῶν, ἐπέρχεται λιμός, οὐ μόνον μυρίων ἀνθρώπων τὴν καταστροφὴν ἐπαγόμενος, ἀλλὰ καὶ πρόξενος πολλῶν ἐπιδημικῶν ἢ σποραδικῶν νόσων γινόμενος· διότι, κατὰ τὸ γένικόν ἀξίωμα, πᾶς λαὸς κακῶς τρεφόμενος, καὶ μᾶλλον ἐκασθενέει καὶ εἰς νόσους συχνότερον ὑποπίπτει. Ἐκ τῆς ἱστορίας ὁμως μαθαίνομεν ὅτι ὁ λιμός ἦτο συχνότερος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ αὐτοῖς ἔτι τοῖς πεπολιτισμένοις ἢ νῦν παρὰ τοῖς νεωτέροις, παρ' οἷς, διὰ τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ, ἐπολλαπλασιάσθησαν καθόλου καὶ ἐτελειοποιήθησαν τὰ τῆς διατροφῆς μέσα.

Καὶ ὁ πόλεμος δὲ, ὡς ἄλλως καταστρεπτικὸς παρὰ τοῖς ἀγρίοις ἔθνεσι, νῦν μετέλλαξεν ἐντελῶς χαρακτηρῶν ἐκ τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ· διότι οὐ μόνον ἡ θηριώδης ἀλληλεφθορία τῶν πολεμίων καὶ ἡ ἀνθρωποθυσία τῶν ἀγρονομικῶν ἐπαύσατο, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἄλλοτε βαρυντικὴ καὶ πολύστονος δουλεία ἐκουφίσθη σήμερον διὰ τῆς δυνάμεως τῶν θείων δογμάτων τοῦ χριστιανισμοῦ, δι' ἧς καὶ οἱ πόλεμοι σπανιώτεροι κατέστησαν καὶ πρὸς τοὺς ἐχθρὰς τοὺς τοιαύτη συμπαθία δεικνύται, οἷα καὶ πρὸς τοὺς ἄλλοιθ' ἐστρατιώτας.

θεῖα· ὅθεν παρατηρήθη ὅτι κατὰ λόγον τοῦ αὐξάνοντος πολιτισμοῦ ἐλαττοῦται καὶ ὁ θάνατος (α).

Κατὰ δὲ τὸν Βυθῶνα τέλος πλεότερα παραδείγματα μακροβιότητος εὐρίσκωμεν ἐν ταῖς πόλεσιν ἢ ἐν τοῖς ἀγροῖς, ἐνθα οἱ ἄνθρωποι, παραδιδόμενοι συνήθως εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, κακῶς τρεφόμενοι, καὶ τῷ πρὸς θεραπείαν ἀναγκάων ἐν τισι χωρίοις στερούμενοι, τάχιον ἀποθνήσκουσιν.

Καθόλου δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων πάσης χώρας χωρεῖ παραλλήλως τῷ πολιτισμῷ αὐτῆς· διὸ ἐν τισι χώραις, καὶ τοι μὴ πρσχεύουσας τὰ τῆς ζωῆς μέσα ἐν ἀφθονίᾳ, βλέπομεν τὸν πληθυσμὸν ἀπαύστως πολλαπλασιάζομενον, ἐν ᾧ τὸνναντίον συμβαίνει ἐν ἄλλαις, καὶ τοι θαψιλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως πεπρσιμισμέναις.

Πρόχειρον δὲ παράδειγμα ἔστω ἡ Ἑλλάς, ἡ παρὰ πᾶσα τῆς Συρίας καὶ ἡ τῆς βορείου Ἀφρικῆς, ὅπου πάλαι μὲν ὑπῆρχον ἡ τῆς Ῥώμης ἰσχυρὰ ἀντίπαλος Καρχηδὼν, ἡ μεγαλοπρεπὴς Παλμύρα, ἡ εὐτείχιστος Τύρος, ἡ ἐμπορικωτάτη Σιδὼν, καὶ τόσαι ἄλλαι ἐπίσημοι πόλεις, νῦν δ' ὁ ὁδοιπόρος δὲν εὐρίσκει εἰμὴ ἄσημά τινα πολίχνια ἢ ὀλίγας τινὰς καλύβας ἰδρυμένας ἐπὶ τῶν σκυθρωπῶν ἐρειπέων. Τέλος δὲ ἡ γαίτων ἡμῶν ἐπικράτεια, ἡ περιλαμβανούσα τὰς τερπινοτάτας καὶ εὐφοριεστάτας τῆς οἰκουμένης χώρας, τὰ εὐθαλῆ παρὰ τὴν Εὐξείνου Πόντου καὶ τὸ μαγευτικὸν Βυζάντιον, τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ἧς τὰ παρὰ τὴν ἐκάλυπτον ἄλλοτε πολυπληθεῖς, καὶ πολυτάλαντοι, καὶ ἀκμάζουσαι ἀποικίαι· ἀλλὰ τί βλέπει τις ἐκεῖ σήμερον; δυστυχίαν καὶ ἐρήμωσιν, φυσικὸν παρεπόμενον τῇ δουλείᾳ καὶ τῇ βαρβαρότητι. Τὸνναντίον δὲ ὁ πληθυσμὸς τῶν κατοίκων τῆς Ῥωσσίας πύχθη θαυμασίως, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Πέτρου ἐπανεχθεῖσαν πολιτικὴν μεταρρύθμισιν, εἰς τὴν ὑπὸ τῆς φύσεως θαψιλῶς πεπρσιμισμένην ταύτην χώραν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Πάλλας, λέγων ὅτι ἡ Σιβήρια, ἥτις πρὸ διακοσίων ἐτῶν ἦν μεγάλη καὶ ἄγνωστος ἐρημος, κατωκεῖτο δὲ ὀλιγώτερον καὶ αὐτῶν τῶν ἐρήμων τῆς βορείου Ἀμερικῆς, προξενεῖ ἐκπληξιν εἰς τὸν περιηγητὴν διὰ τὴν γιγαντιαίαν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων αὐτῆς, ἐν βραχεὶ γενομένην.

Οὐ μικρὰν δὲ δύναμιν ἔχει ὁ πολιτισμὸς καὶ ἐπὶ τῆς μορφῆς καὶ τῶν φυσικῶν χαρακτήρων τοῦ ἀνθρώπου· διότι πάντες οἱ ἀγριοὶ λαοὶ διακρίνονται ἐκ τοῦ δυσειδοῦς τῆς μορφῆς αὐτῶν· βεβαιούται δὲ μέλιστα ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων παρατηρήσεων, ὅτι ἡ δυσμορφία αὕτη εἶναι ἀεὶποτε ἀνάλογος τῷ βαθμῷ τῆς βαρβαρότητος τῶν λαῶν. Οὕτως οἱ κάτοικοι τοῦ Van-Diemen εἰσὶν οἱ ἀγριώτατοι ἅμα καὶ οἱ δυσειδέστατοι τῶν ἀνθρώπων (β).

(α) Ἐν Λονδίῳ κατὰ τὸν Heberton τὸ 1700 ἀπέθνησκον 1 ἐξ 25, τὸ 1801, 1 ἐκ 35, ἀκολουθῶς δὲ 1 ἐκ 38, τὰ νῦν ὁμως ἡ ἀναλογία εἶναι πολὺ μᾶλλον εὐχάριστος, ἦτοι 1 ἐκ 46. Ἐν Γαλλίᾳ δὲ πρότερον μὲν ἀπέθνησκον κατ' ἔτος 1 ἐκ 30, ἤδη δὲ 1 ἐκ 42, ἦτοι ἐν τέταρτον καὶ τι ὀλιγώτερον.

(β) Ἡ κατεστραφὴς τοῦ σώματος αὐτῶν εἶναι προφα-

Ἡ μορφή ἄρα τοῦ ἀνθρώπου ἐν μόνῃ τῇ πεπολιτισμένη κοινωνίᾳ λαμβάνει τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς τελειότητος, ἐν ᾗ παρίσταται ὁ ἄνθρωπος ὡς βασιλεὺς πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ὄντων, τὸ δὲ μέτωπον αὐτοῦ ἀνυψοῦται ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς κάτοπτρον τῶν εὐγενῶν καὶ ὑψηλῶν αὐτοῦ αἰσθημάτων, δι' ὧν καὶ οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου ὠραῖζονται, ἐν ᾧ ἐν τῇ ἀγρία αὐτοῦ καταστάσει, οἱ χαρακτῆρες προσεγγίζουσι μᾶλλον καὶ μᾶλλον τοῖς τῶν θηρίων, καὶ ἡ φυσιογνωμία, φύσει ἡλίθιας, συγκινεῖται μόνον ἵνα ἐκφράσῃ ἐν ὅλῃ αὐτῇ τῇ δυσμορφίᾳ τὰς σπασμώδεις κινήσεις θηριώδους καρδίας.

Παρατηρεῖται προσέτι ὅτι αἱ καλῶς διαιτώμεναι καὶ ἐν ἀνέσει ζῶναι τάξεις τῶν ἀνθρώπων διακρίνονται τῶν πενεστέρων τῆς αὐτῆς χώρας ἐκ τῆς σχετικῆς αὐτῶν καλλονῆς. Ὅθεν κατὰ τὸν Volney, ἐν ᾧ οἱ Μαμελοῦκοι ἀπῄλυνον ἄκρας ὑγείας καὶ εἶχον μορφὴν εὐειδῆ, ἐνεκα τῆς καλῆς αὐτῶν τροφῆς καὶ διαίτης, οἱ ἐπαίταί τῆς πρωτευούσης τῆς Αἰγύπτου ἦσαν ἐξ ἐναντίας οἱ δυσμορφότατοι, τὰ δὲ τέκνα αὐτῶν καχεκτικὰ καὶ ἐλεεινά. Ἡ ἄθλια ταῦτα πλάσματα, περιπλανώμενα σχεδὸν ὁλόγυμνα ἐν ταῖς ὁδοῖς, κινουσιν εἰς οἶκτον τὸν θεατὴν ὅσον ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ χώρᾳ, τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς ἔχουσι κοίλους, τὸ πρόσωπον κατεσκληρὸς, τὴν κοιλίαν δ' ἐξωγυμωμένην, καὶ καθόλου φαίνονται ὡς διηλεκτῶς διαμαχόμενα πρὸς τὸν θάνατον. Μείγας δ' ἀριθμὸς τούτων κατ' ἔτος ἀποθνήσκει, ἡ δὲ πόλις αὕτη φαίνεται ὅτι ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἔχει τὴν ιδιότητα τοῦ καταβιβρώσκειν τὰ ἴδια αὐτῆς τέκνα.

Κατὰ λόγον δὲ τοῦ ἐξευγενισμοῦ τῶν φύλων, γίνονται ὠραιότεροι καὶ οἱ φυσικοὶ αὐτῶν χαρακτῆρες, προσεγγίζοντες βαθμὴν τῇ κατ' ἐπίνοιαν καλλονῇ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Διότι παρὰ τίνι ἄλλῳ ἔθνει ἢ τῷ ἑλληνικῷ ἡ ἀνθρωπίνος μορφή ἐκοσμήθη δι' ὠραιότερων χαρακτήρων; Κατὰ τίνα δ' ἄλλην ἐποχὴν ἐφῆκε τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν παρὰ τὰς ἀρχαίας τοῦ ἰδανικοῦ κάλλους ἢ κατὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὅτε ἐπλάσθησαν ἐκεῖνα τὰ ἀμίμητα τούτου πρωτότυπα; (α)

Ἡ σωματικὴ πάλιν ἰσχὺς ἐξήρτηται ἐκ τῆς θρησκευτικῆς ἀφθίνου καὶ τακτικῆς τροφῆς τοῦ σώματος, ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς προσφόρου ἀσκήσεως καὶ ἐκ τῶν λοι-

πῶν περιστάσεων τῶν ἐπενεργουσῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ μόνον παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσι καὶ τὰ μέσα τῆς διατροφῆς πολλαπλασιάζονται, καὶ πορίζονται εὐχερέστερα καὶ ἡ ἀσκήσις τοῦ σώματος ρυθμίζεται πρὸς τὸ δέον, καὶ αἱ λοιπαὶ περιστάσεις, πρὸς ἃς ἡ ζωὴ ἔχει σχέσιν, κανονίζονται καὶ μείζων ἀριθμὸς ἀνθρώπων τρέφεται διὰ τροφῆς ζωϊκῆς, τὰ μέγιστα πρὸς αὐξήσιν τῶν φυσικῶν τοῦ σώματος δυνάμεων συντελοῦσης. Καὶ ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ νῦν οἱ χωρικοὶ καὶ τεχνίται κρεωφαγοῦσι σχεδὸν καθ' ἑκάστην, ὅπερ ὀλίγον πρὸ ἡμῶν δὲν ἐγένετο· ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι, ἐνθα τὰ μέσα τῆς ὑπάρξεως δὲν ἀνεπτύχθησαν ἐτι ἐντελῶς, οἱ χωρικοὶ καὶ πολλοὶ τῶν τὰς πόλεις οἰκούντων μόλις ἀπαῖ τῆς ἐβδομάδος κρεωφαγοῦσιν. Ἀλλ' ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπολογίζεται ὅτι ἕκαστος καταναλίσκει ἐτησίως κατὰ μέσον ὅρον 160 λίτρας κρέατος, ἐν ᾧ ἡ Ἰρλανδία, τρέφεται σχεδὸν μόνον ἐκ γεωμήλων. Ἐν δὲ τῇ Σκωτίᾳ πρὸ ἐνὸς περὶπου αἰῶνος ἐν τινὶ ἐπαρχίᾳ Bonnach καλουμένη, οἱ κάτοικοι τοσοῦτον πτωχοὶ ἦσαν, ὥστε πολλάκις τοῦ ἐν αὐτοῦ ἡναγκάζοντο νὰ φλεβοτομῶσι τοὺς βράς, ἵνα μεταχειρισθῶσι τὸ αἷμα αὐτῶν ἀντὶ ἄρτου, παρασκευάζοντες ὅπως δὴ ποτε αὐτό.

Πολλοὶ ὅμως τῶν σοφῶν ἐν οἷς καὶ ὁ Rousseau, δυσχυρίσαντο ὅτι οἱ ἄγριοι καὶ ῥωμαλεώτεροι τῶν πεπολιτισμένων εἰσὶ καὶ μᾶλλον πρὸς τοὺς κόπους ἀντέχοντες· ἀλλ' ἡ δόξα αὐτοῦ ἀποδείκνυται ἡμαρτημένη κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ροβερτώνας (Roberton) λέγοντος, ὅτι πάντες οἱ αὐτόχθονες τῆς Ἀμερικῆς διακρίνονται διὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ σώματος αὐτῶν, ἥτις ἐτι μείζων ὑπάρχει παρὰ τοῖς κατοικοῖς τῶν νήσων, ἐν αἷς αὐτομάτως παράγει ἡ φύσις τὴν ἀναγκαίαν πρὸς διατήρησιν τροφήν· διότι πάντες εἶχον ἄκραν ἀντιπάθειαν πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ μάλιστα δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποφέρωσιν αὐτὴν ἐπὶ πολὺ ὅτε δὲ διὰ τῆς βίας ἡναγκάσθησαν νὰ ἐργάζωνται, οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ταχέως ἀποκαμόντες ἀπώλοντο. Καὶ ἡ ὑπεροχὴ δὲ τῆς ἰσχύος τῶν Ἀγγλοαμερικανῶν πρὸς τὴν τῶν ἀγρίων ἀπεδείχθη οὐ μόνον ἐκ τῶν συστάδην μαχῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς πάλης ἀτόμου πρὸς ἄτομον. Ὁ δὲ περιηγητὴς Peron, ὑπολογισάμενος διὰ τοῦ δυναμομέτρου, εὔρε τὰς τῶν ἀγρίων σωματικὰς δυνάμεις πολὺ κατωτέρας τῶν πεπολιτισμένων. Ὅτι δὲ ἡ ἀδυναμία τῶν ἀγρίων τῆς Ἀμερικῆς προέχεται ἐκ τῆς διαίτης αὐτῶν, μαρτυροῦσιν ἡμῖν οἱ Κουάκεροι καὶ οἱ Μοράβοι ἱεραπόστολοι λέγοντες, ὅτι οἱ δι' αὐτῶν ἀποδεχάμενοι τὸν χριστιανισμόν καὶ τὴν δίαιταν μεταβαλλόντες ἐγένοντο ῥωμαλεώτεροι, καὶ βάρη ἠδύναντο νὰ φέρωσι μείζονα, καὶ εἰς νότους ὑπέπιπτον σπανιώτερον.

Καὶ ὁ Ἰπποκράτης δὲ, ἀκριβῶς διαγράφας τὴν φυσικὴν τῶν Σκυθῶν κατάστασιν, λέγει ὅτι ἦσαν ἀδύνατοι, ὀκνηροὶ, ὀλίγον πρὸς τοὺς κόπους ἐπιτήδειοι, φλεγματώδεις τὴν κρᾶσιν καὶ τὸ σῶμα παχεῖς καὶ ψιλοὶ, καὶ ἡναγκάζοντο εἰς χρῆσιν κυνηγίων κατὰ τῆς μαλθακότητος τῶν σωματῶν αὐτῶν. Καθόλου δὲ τοσοῦτω ἦσαν ἐκνευρισμένοι, ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ ἐντείνωσι τόξον.

(α) Ὁ Ἀπόλλων τοῦ Βελιδιέρ, ἡ Ἀφροδίτη τῶν Μεδίκων, ὁ Ὀλύμπιος Ζεὺς τοῦ Φαῖλου καὶ τῶν ἄλλων ἀριστοτεχνῶν ἀθάνατα ἔργα.

Τὸ δὲ μέγιστον διὰ τοῦ πολιτισμοῦ ὁ ἄνθρωπος ἔδυνάμην νὰ ἐπενεργήσῃ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν νόσων, προσφεύγων διὰ τῆς προσήκουσας διαίτης καὶ προφυλακῆς ἢ διὰ ποικίλων μέσων θεραπειῶν αὐτάς· διότι παρὰ μὲν τοῖς βαρβαρίαις ἐθνέσιν αἱ ἐπιδημικαὶ νόσοι εἰσὶ πρόξενoi φθορᾶς ἀκαταλόγιστου καὶ ὁ ἀπώστος, ἅμα νοσήσας, ἐγκαταλείπεται ὑπὸ τῶν ἐταίρων καὶ τῶν οἰκείων, οὔτε εἰδότην οὔτε δυναμένον παρέχειν αὐτῷ τὴν προσήκουσαν συνδρομὴν, καὶ προσδοκᾷ τὸν θάνατον ἐν πνιγρῇ τινι καλύβῃ, ἔχων στρωμνὴν τὸ κάθυγρον τῆς γῆς ἔδαφος καὶ προσκεφάλαιον σκληρὸν τινὰ λίθινον. Παρὰ δὲ τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς, ἐκ τουναντίου, διὰ τῆς συστάσεως διαφόρων φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων, καὶ ἡ μάλιστα ἐνδεὴς καὶ ἄπορος τάξις τυγχάνει ἴσως τῇ εὐπόρῳ περιποιήσεως, διὰ δὲ τῆς διηνεκοῦς προόδου τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης οὐ μόνον αἱ πλείους τῶν ἐποραδικῶν καὶ ἐνδημικῶν νόσων θεραπεύονται, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ μολυσματικαὶ καὶ ἐπιδημικαὶ, αἱ πολλάκις καταμαστιζοῦνται τὴν ἀνθρωπότητα, πρᾶνται, ἀποβάλλουσιν τὴν κακοήθειαν καὶ θνητοτρόπον αὐτῶν χαρακτῆρα, ὥς συνέβη τοῦτο ἐπὶ τῆς συριλίδος, τῆς πανώλους, τοῦ ἱκτερώδους πυρετοῦ καὶ ἄλλων, αἵτινες ἐν τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς ἀφίστανται πολὺ τοῦ κακοήθους αὐτῶν χαρακτῆρος, μεταβαίνουσαι δὲ εἰς τοὺς βαρβάρους ἢ καὶ ἡμιπολιτεύτους λαοὺς ἀναλαμβάνουσιν αὐτὸν ἐκ νέου.

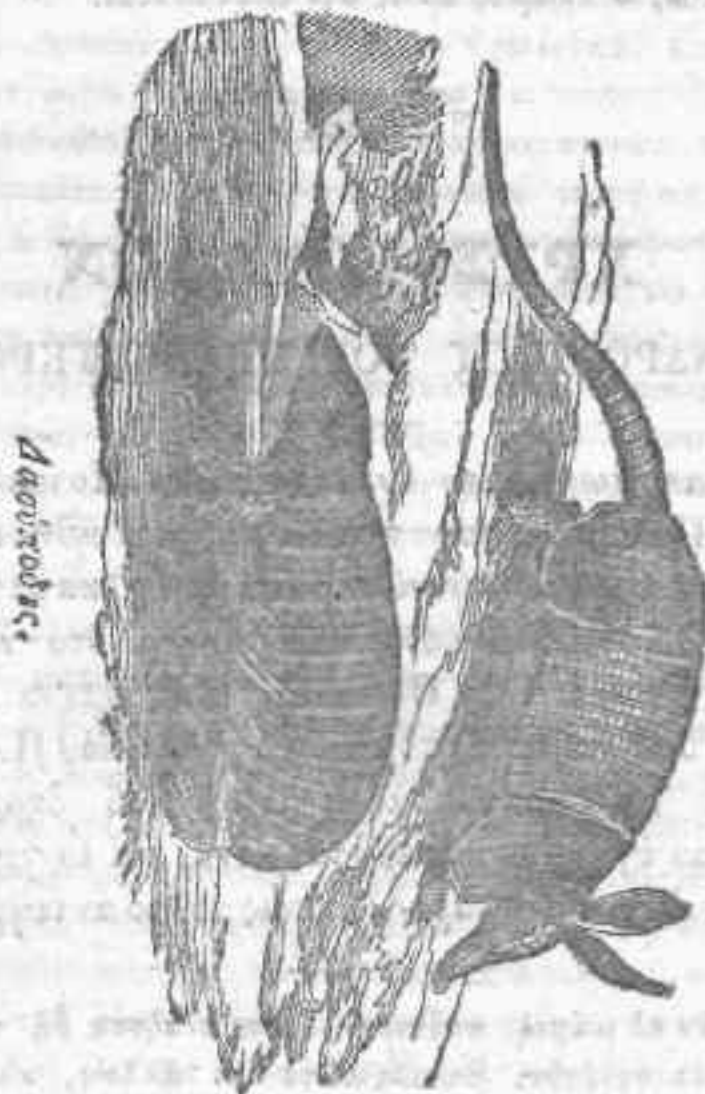
Ἐκ πάντων λοιπὸν τῶν ρηθέντων συμπεραίνοντες λέγομεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὠφελεῖται οὐσιωδῶς ἐκ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ καθόλου καὶ κατὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν υγιάν αὐτοῦ. Ἄν δὲ πολλάκις ἀναδείκνυντες τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους βλέπομεν ἐν τοῖς κόλπαις καὶ αὐτῶν τῶν μᾶλλον πεπολιτισμένων ἐθνῶν τὸν ἄνθρωπον σκοτιζόμενον ὑπὸ τοῦ πονηροῦ δαίμονος καὶ ἀπαρνούμενον τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ ἀξίαν, ἣν καὶ προσφέρει θυμῶς εἰς τὰ ἀκόρεστα πάθη τῆς κινήσεως φιλοδοξίας ἢ τῆς θηριώδους ἐκδικήσεως, δὲν πρέπει τούτου ἐνεκα νὰ αἰτιώμεθα τὴν ἐν τῷ καινῶνικῷ βίῳ ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ νὰ ζητῶμεν τὴν ἀληθῆ τοῦ λυπικοῦ ταύτου αἰτίαν ἐν τῇ ἀσθενείᾳ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, νὰ πολεμῶμεν δὲ κατὰ δύναμιν πρὸς τὸ κακόν, πεποιθότες ὅτι διὰ τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ, διὰ τῆς ἀληθοῦς παιδείας καὶ τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας ἀναπτύσσονται βαθμηδὸν καὶ κρατύνονται αἱ ἠθικαὶ δυνάμεις, ὥς ἡ ἀρρώστια τοῦ δημιουργοῦ μεγαλειότης ἔδωκε τῷ ἀνθρώπῳ ἵνα ἐργάζεται ἐν τῷ κόσμῳ τὸ ἀγαθόν.

ΔΑΣΥΠΟΥΣ,

Tatusia peba, Less. *Dasypus peba*, Desm. *Le tatou à neuf bandes*, G. Cuv.

—ο—

Μικρὸν τετράπον μακρόρρινον. Πολλάκις ἀποκτᾷ μῆκος δεκαπέντε ποδῶν, μὴ συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς κέρκου αὐτοῦ, μακρᾶς μὲν δὲ καὶ τὸ σῶμα, στρογγύλης δὲ καὶ δακτυλωτῆς καθ' ὅλον τὸ μῆκος. Καὶ τὸ σῶμα, καὶ ἡ κεφαλὴ, καὶ ἡ κέρκος, καλύπτονται διὰ δερμάτος τραχυτάτου καὶ λεπιδωτοῦ, καὶ διατεμνομένου πενταχοῦ διὰ μικρῶν διαίρεσεων. Διατέμενεται δὲ ὅλον δι' ἄλλων ἐννέα γενικωτέρων γραμμῶν ὀρθογωνίων. Ὅλοι οἱ δασύποδες εἶναι ὑ-

πομέλανεσ, ἔχουσι τέσσαρες δακτύλους εἰς τοὺς ἐμπροσθίους πόδας, καὶ ὧτα μακρότατα.

Οἱ δασύποδες ἐπιχωριάζουσιν εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν ἔχουσι δὲ τὴν εὐκολίαν, ὅσας κακαδιώκονται, νὰ συστῇλωσι τὸ σῶμα αὐτῶν οὕτως ὥστε γίνονται ὡς σφαῖραι, ἢ ὡς οἱ ἡμέτεροι ἀκνυόχοιροι. Δὲν ἀγχιῶσι νὰ προξενῶσι βλάβην, καὶ μάλιστα εἰς τὰ ἀσθενέστερα ζῶα· ὅσας ὅμως εὐρίσκει πτώματα, τρώγουσιν ἐξ αὐτῶν. Συνήθως δὲ τρέφονται διὰ καρπῶν, λαγάνων καὶ ῥιζῶν. Ὡς οἱ ἀσπάλαιες σκάπτουσι φωλεὰς μετὰ μεγίστης ταχύτητος διὰ τοῦ ῥύγχους καὶ τῶν ὀνύχων. Ἐὰν τύχουσιν, ἐνῶ καταδιώκονται, μακρὰν τῶν φωλεῶν αὐτῶν, διὰ ν' ἀποφύγῃσι τὸν κίνδυνον, ἐπιχειροῦσιν ἀμέσως νὰ σκάψωσι τὴν γῆν· καὶ ἐὰν μόνον πεντήκοντα βήματα εὐρίσκωνται μακρὰν τοῦ ἔχθρου, προφθάνουσι νὰ κρυβῶσιν. Ἐὰν δὲ μείνῃ ἐκτὸς ἡ κέρκος τινὸς ἐξ αὐτῶν,